

Vergaderjaar 2025–2026

36 800 XIV

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (XIV) en het Diergezondheidsfonds (F) voor het jaar 2026

31 532

Voedingsbeleid

Nr. 12

BRIEF VAN DE MINISTER VAN LANDBOUW, VISSERIJ, VOEDSEL- ZEKERHEID EN NATUUR

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 19 januari 2026

Graag informeer ik uw Kamer hierbij over de voortgang van Groenpact, het voedseleducatieprogramma Jong Leren Eten en het programma DuurzaamDoor, in vervolg op eerdere brieven daarover¹. Ook informeer ik u over de start van een nieuwe Aanpak Sociale Innovatie.

Zorgen voor voldoende mens- en innovatiekracht voor de opgaven in het groene domein is cruciaal voor een weerbaar Nederlands voedselstelsel, een robuuste natuur, herstel van biodiversiteit en een aantrekkelijk en vitaal platteland. Innovatie is mensenwerk. Het versnellen van de doorwerking van technologische innovaties in de beroepspraktijk hangt sterk af van de manier waarop we leren, werken en innoveren weten te combineren. Onderwijs, praktijkgericht onderzoek, educatie én sociale innovatie spelen daarbij een belangrijke rol.

Groenpact

Groenpact is het samenwerkingsverband tussen de onderwijsinstellingen, bedrijven (werkgevers en werknemers) en maatschappelijke organisaties in het groene domein en het Ministerie van LNV. Een groot aantal partijen werkt in Groenpact samen om oplossingen te vinden voor de uitdagingen van nu en van morgen. De focus ligt op de inhoudelijke vernieuwing van het groene onderwijs en het stimuleren van innovatie van de beroepspraktijk via onder meer praktijkgericht onderzoek en Leven Lang Ontwikkelen.

De samenwerking in Groenpact zorgt voor praktische oplossingen die onze boeren en andere ondernemers en vakmensen in het brede groene domein helpen om vooruit te komen, met winst voor zowel economie als

¹ Kamerstuk 35 925 XIV, nr. 94 (Groenpact en Green Deal Natuurinclusieve Landbouw), Kamerstuk 31 532, nr. 281 (DuurzaamDoor, Jong Leren Eten en EU-schoolregeling)

natuur en milieu. Groenpact brengt mensen samen, waardoor innovaties en kennis sneller landen in het onderwijs en in het dagelijkse werk.

Groenpact is onafhankelijk geëvalueerd (periode 2021–2025) door het onderzoeksbureau CommonEye. Het evaluatierapport en het Groenpact Kompas² geven een goed beeld van de waarde van dit samenwerkingsverband.

In vervolg op de kabinetsreactie op het SER-advies «Werken aan veranderkracht»³ ben ik verheugd u te kunnen informeren dat ik met betrokken partijen, onderwijsinstellingen en sociale partners, tot nieuwe afspraken ben gekomen voor een volgende fase van Groenpact vanaf 2026. Deze zijn vastgelegd in het convenant «Groen van Onschatbare Waarde 2026–2035»⁴ met bijhorende werkagenda «Groenpact 4^e fase 2026–2029». Groenpact legt in de komende periode, via een aanpak van onderop, focus op arbeidsmarkt en leren, waardecreatie en ondernemerschap, waardevol werk en technologie en groen leiderschap en toekomstontwerpen. Daarbij komen arbeidsbesparing, generatievernieuwing en nieuw perspectief voor werkenden in het groene domein ruimschoots aan bod. Ook is er aandacht voor het verbinden van beleid en praktijk; regionaal en (inter)nationaal. Groenpact levert hiermee ook een essentiële bijdrage aan voedselzekerheid en weerbaarheid in tijden van geopolitieke onzekerheid.

De partijen geven met het convenant een krachtig en collectief signaal af, dat samenwerken en samen investeren noodzakelijk zijn om te zorgen voor een toekomstbestendige landbouw en een toekomstbestendig landgebruik. De opgaven waar we voor staan vragen om vakmensen op allerlei terreinen, van techniek tot beleid en van natuurbeheer tot voedselketen, zoals ook blijkt uit diverse onderzoeken⁵.

Vanuit Groenpact zal in de komende periode een verbinding worden gelegd met de vernieuwingsimpuls visserijonderwijs, een landelijk en doorsnijdende onderwijsagenda binnen het Visserij Ontwikkel Plan⁶. De focus daarbij ligt op mariene eiwitten en ecologie en duurzaam en innovatief mariene ondernemerschap.

De Green Deal Natuurinclusieve Landbouw in het Onderwijs is in 2025 afgerond. De opbrengsten van deze Green Deal zijn beschikbaar via het portaal «natuurinclusief, regeneratief en biologisch» van Groen Kennisnet⁷.

Jong Leren Eten

Het voedseleducatieprogramma Jong Leren Eten (JLE) wordt verlengd tot en met 2028. JLE is onafhankelijk geëvalueerd (periode 2021–2024) door bureau Regioplan⁸. Deze evaluatie bevestigt voor mij dat Jong Leren Eten van meerwaarde is voor het stimuleren van voedseleducatie.

² www.groenpact.nl/over-groenpact

³ Kamerstuk 36 600 XIV, nr. 85 (Kabinetsreactie op SER-advies Werken aan veranderkracht)

⁴ Staatscourant 2025, nr. 32493 (Convenant Groenpact Groen van Onschatbare waarde 2026–2035)

⁵ Landbouw en Landgebruik – Banen voor een duurzame toekomst (UWV, 2025), De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep 2030 (ROA, 2025)

⁶ Kamerstuk 26 737, nr. 12 (Visserij Ontwikkel Plan)

⁷ <https://natuurinclusievelandbouw.eu/>

⁸ <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-landbouw-visserij-voedselzekerheid-en-natuur/documenten/rapporten/2026/01/15/eindevaluatie-jong-leren-eten>

JLE heeft als doel om maatschappelijke initiatieven op het terrein van voedseleducatie te verbinden en te versterken, om op die manier zoveel mogelijk kinderen en jongeren (0–18 jaar) via kinderopvang en onderwijs in aanraking te laten komen met informatie over voedsel. Veel kinderen weten niet waar hun eten vandaan komt, hoe het geproduceerd wordt en wat de pure smaak ervan is.

JLE stimuleert, via de bijdrage aan Gezonde School, scholen tot opname van voedseleducatie in de lesprogramma's, hun beleid en in de schoolomgeving. Daarnaast bevordert JLE de verbetering en ontwikkeling van lesmateriaal, o.a. samen met het Voedingscentrum en het programma Smaaklessen. JLE stimuleert daarnaast ervaringsgerichte activiteiten zoals boerderijeducatie, kooklessen en schooltuinen (moestuin) vanuit de Stimuleringsbijdrage Lekker naar Buiten. Verder ondersteunt JLE landelijk zelfstandig werkende netwerken voor deze activiteiten, zoals Alliantie Schooltuinen, BoerderijEducatie Nederland en Boer in de Klas. Door onderzoek en monitoring wordt inzicht verkregen in de effecten van (verschillende vormen van) voedseleducatie.

Uit de evaluatie komt naar voren dat circa 30% van de scholen in het basisonderwijs (po) en 50% in het voortgezet onderwijs (vo) tussen 2021–2024 een stimuleringsbijdrage ontvangen om aan de slag te gaan met de Gezonde Schoolaanpak. In deze periode heeft 17% van de kinderen op de buitenschoolse opvang meegedaan aan de Gezonde Smikkelweek en hebben circa 19% van de po- en 24% van de vo-scholen een ervaringsgerichte activiteit kunnen uitvoeren. Momenteel ontvangen ongeveer 340 educatieboeren van diverse bedrijfstaken kinderen en jongeren op hun bedrijf, zijn er 120 koks die meewerken aan het programma Kok in de klas en zijn er zo'n 373 moestuincoaches die door IVN en Stichting Velt opgeleid zijn om scholen te kunnen ondersteunen bij het werken in een moestuin.

Bureau Regioplan concludeert in de evaluatie dat JLE een belangrijke impuls gegeven heeft aan de aandacht rondom voedseleducatie door het bij elkaar brengen van partijen. Ook is de kwaliteit van het voedseleducatie-aanbod sterk verbeterd. Activiteiten zijn beter belegd bij de samenwerkingspartners en zij zijn positief over het bereik van de activiteiten. De aanjaagrol van JLE blijft evenwel de komende jaren nog noodzakelijk om de aandacht voor voedseleducatie te behouden bij zowel de onderwijsorganisaties als de ondersteunende partijen. In lijn met het advies van Bureau Regioplan zet JLE de komende periode in op structurele borging van voedseleducatie binnen bestaande netwerken, partners en beleidsterreinen.

DuurzaamDoor

Het programma DuurzaamDoor liep af in 2025. DuurzaamDoor was een programma gericht op innoveren en leren op het vlak van duurzaamheid in de sectoren voedsel, natuur, circulaire economie, water, energie en bouw. Het programma richtte zich op het ondersteunen van samenwerking tussen overheid, onderwijs, het maatschappelijke middenveld en de praktijk. Het programma startte in 2013 en heeft aan de wieg gestaan van tal van waardevolle initiatieven zoals Duurzame Dinsdag, de onderwijs coöperatie Leren voor Morgen, de Green Protein Alliance en het netwerk Klimaatadaptief bouwen met de Natuur (KAN).

De evaluatie over de programmaperiode 2021–2024 is uitgevoerd door TwynstraGudde⁹. Uit de evaluatie komen onder meer de volgende zaken naar voren:

- Het programma biedt een veilige omgeving voor professionals om samen te werken aan transities en te leren van elkaar. Deelname aan leertrajecten versterkt de competenties, professionaliteit en slagkracht van professionals en legitimeert wat ze doen.
- DuurzaamDoor fungeert als springplank voor initiatieven en biedt een platform voor kennisuitwisseling en netwerkvorming.
- DuurzaamDoor speelt een sleutelrol als onafhankelijke facilitator door partijen samen te brengen, open gesprekken te starten en kansen te verkennen op allerlei thema's.
- DuurzaamDoor is via de coöperatie Leren voor Morgen en promotie van de Whole School Approach één van de koplopers in het onderwijs geworden als het gaat om duurzaamheid.

Het programma heeft veel opgeleverd aan inzichten, netwerken en resultaten. DuurzaamDoor heeft ook veel kennis, expertise en instrumenten gecreëerd. Die ga ik benutten in een nieuwe Aanpak Sociale Innovatie.

Aanpak Sociale Innovatie

Dit jaar start ik met deze aanpak. Die is onderdeel van de bredere innovatie-aanpak van LVVN en richt zich niet alleen op het thema duurzaamheid. De aanpak legt de focus op de maatschappelijke opgaven in het LVVN-domein (voedsel, natuur en landelijk gebied).

In de Aanpak Sociale Innovatie worden projecten en activiteiten geïnitieerd die bijdragen aan de LVVN-opgaven en die gekenmerkt worden door nieuwe manieren van samenwerken, het bij elkaar brengen van nieuwe coalities of het inzetten op verandering van houdingen en gedragingen van mensen. Hierbij wordt gebruikgemaakt van gedragsinzichten. De focus op de sociale kant van innovatie is een onmisbaar element in het innovatiesysteem. Zo kan sociale innovatie ook technologische innovaties versnellen, door bijvoorbeeld het draagvlak hiervoor te vergroten. Hetzelfde geldt voor het draagvlak voor nieuwe producten of diensten in de samenleving. Burgers, ondernemers en maatschappelijke organisaties nemen steeds vaker zelf initiatieven om een bijdrage te leveren aan een toekomstbestendig voedselsysteem, het herstel van onze natuur of de gestapelde opgaven in het landelijk gebied. Deze energie in de samenleving willen we faciliteren en benutten.

Tot slot

Ik vind het belangrijk dat ondernemers, werknemers en burgers, van nu en in de toekomst, de kracht hebben om zich veranderingen eigen te maken en deze zelf mee vorm te geven. Met mijn inzet op Groenpact, Jong Leren Eten en de Aanpak Sociale Innovatie blijft het kabinet dat stimuleren.

De Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur,
F.M. Wiersma

⁹ <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-landbouw-visserij-voedselzekerheid-en-natuur/documenten/rapporten/2026/01/15/eindevaluatie-duurzaamdoor-2021-2024>